

NACIONALINIŲ PROGRAMŲ BU GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ PROGRAMOS TURINIO ATRANKOS KRITERIJAI

Rengiant nacionalinių programų BU *Gyvenimo įgūdžių* programos tema turinio atrankos kriterijus atsižvelgta į:

- Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos reikalavimus, tokius, kaip:
  - ✓ nacionalinės pedagoginių darbuotojų (išskyrus aukštųjų mokyklų darbuotojus) kvalifikacijos tobulinimo programos apimtis – 10 studijų kreditų, iš kurių 30 proc. skiriama praktikai. Kriterijai turiniui apima ne tik temas teoriniam rengimui, apimtis kreditais, bet ir pasiūlymus praktinėms veikloms;
  - ✓ nustatyti bendraautorystės ir tarptautiškumo kriterijai, t. y., rekomenduoti šalies ir tarptautiniai partneriai, galintys padėti kuriant ir/ar įgyvendinant programą; bendradarbiavimas su kitomis institucijomis;
  - ✓ turinio kriterijai pateikti atsižvelgiant į būsimos nacionalinės kvalifikacijos tobulinimo programos tikslinės grupės specifiką (5-10 klasių mokytojai);
  - ✓ kiekvienas kriterijus trumpai apibūdintas ir argumentuotas;

Nurodyti ir apibūdinti kriterijai (pateikti 1 ir 2 lentelėse) Programos rengėjams padės suformuluoti numatomas įgyti Programos dalyvių kompetencijas. Pedagogas, įgyvendinantis BU *Gyvenimo įgūdžių* programos pamokas, turi įgyti programoje ugdomas kompetencijas, būti aktyviu jų kultivuotoju ir modeliu. Šiai kompetencijai pasiekti pedagogas turi turėti susiformavusias į vaiko visuminį ugdymą orientuotas nuostatas, suprasti ir paaiškinti tokio ugdymo vertę, gebėti įgytas žinias demonstruoti praktiškai. Siekiant sėkmingai realizuoti BU *Gyvenimo įgūdžių* programą pedagogas turi vadovautis požiūriu, kad visos detalės pamokoje yra svarbios: saugios mokymo(si) aplinkos sukūrimas, turinys ir mokymo(si) metodų parinkimas.

BU *Gyvenimo įgūdžių* programa apima 1-10 klases, tačiau šios Nacionalinės kvalifikacijos programos paskirtis padėti pasiruošti pedagogams vesti *Gyvenimo įgūdžių* pamokas 5-10 klasėse. Toliau šiame dokumente pristatytos kriterijų grupės, kriterijai ir jų turinys, grindžiami BU *Gyvenimo įgūdžių* programos tikslu, uždaviniais ir turiniu. Nacionalinės programos turinio atrankai rekomenduojamos keturios kriterijų grupės bei jas sudarantys kriterijai: „Socialinis ir emocinis ugdymas teorija ir praktika“ ir „Sveikatos ir gyvybės saugojimas“ (po 3 kreditus) ir „Krizių prevencija“ ir „Gyvenimo įgūdžių pamokos dizainas“ (po 2 kreditus) (žr. 1 lentelę). Rengiant Nacionalinę kvalifikacijos kėlimo programą svarbu atsižvelgti, kad dalyvaujantys tobulinimosi kursuose turėtų galimybę gilintis į kiekvieno įgūdžio ir/ar kompetencijos raidą ir turėtų galimybę praktiškai žinias pritaikyti pagal realaus darbo specifiką.

1 lentelė

Kriterijų grupės, kriterijai ir kreditų¹ skaičius

---

¹ 1 ECTS kreditas – 26,67 ak. val. LR Švietimo ir mokslo ministras įsakymas *Dėl profesinio mokymo programų rengimo ir registravimo tvarkos aprašo patvirtinimo* 2018 m. lapkričio 22 d. Nr. V-925 Vilnius.

Kriterijų grupė	Kriterijai	Kreditų / akademinų valandų pasiskirstymas	
		Kreditai	Akad. Val.
1. Socialinis ir emocinis ugdymas teorija ir praktika		3 kreditai	81 ak. val.
	1.1 Socialinio ir emocinio ugdymo samprata	0,3	8
	1.2. Emocinis raštingumas ir tikslų siekimas	0,9	26
	1.3. Santykiai ir bendradarbiavimas	0,8	22
	1.4. Sprendimų priėmimas ir asmeninių gebėjimų įgalinimas	1	27
2. Sveikatos ir gyvybės saugojimas		3 kreditai	81 ak. val.
	2.1. Pirmoji pagalba ir savirūpos įgūdžiai	1,04	28
	2.2. Lytiškumas, lytinė ir reprodukcinė sveikata	0,62	17
	2.3. Žmogaus sauga	1,34	36
3. Krizių prevencija		2 kreditai	54 ak. val.
	3.1. Ligos ir jų prevencija	0,6	16
	3.2. Priklausomybės ligos ir prevencija	0,7	20
	3.3. Smurto ir nusikalstamumo prevencija	0,7	18
4. Gyvenimo įgūdžių pamokos dizainas		2 kreditai	54 ak. val.
	4.1. Saugios mokymosi aplinkos kūrimas	0,3	8
	4.2. Pamokos planavimas ir didaktika	0,4	12
	4.3. Vertinimas GI pamokose ir stebėseną	0,6	16
	4.4. Socialinio, emocinio ir prevencinių programų panaudojimas GI pamokose	0,7	18
Iš viso kreditų:		10	10

Kriterijų grupės ir kriterijai nacionalinių programų *Gyvenimo įgūdžių* programos turinio atrankai išsamiai pristatyti 2 lentelėje, pateikiant *turinio kriterijus ir jų pagrindimą bei argumentavimą, apimtis kreditais, veiklos pobūdį (teorija / pratybos / savarankiška praktinė veikla rekomenduojamus šalis ir tarptautinius partnerius, galinčius padėti kuriant ir / ar įgyvendinant programą)*. Modeliuojamas ir galimas pasiskirstymas valandomis, kai praktinėms savarankiškomis veikloms skiriama 30 proc. planuojamo mokymosi, kitas laikas planuojamas kaip kontaktinis mokymasis (teorinės medžiagos dėstymas, pratybos). Programą turi sudaryti ne daugiau 68 akad. val. teorijos kurso, siekiant kiek įmanoma daugiau pasiūlyti kurso dalyviams praktinių veiklų. Nuotoliniam mokymui(si) galima numatyti ne daugiau nei 25 proc. viso kurso (žr. 2 lentelę).

Kriterijai nacionalinės programos BU *Gyvenimo įgūdžių* programos turinio atrankai

	Kriterijų grupės ir kriterijai bei jų pagrindimas	Veiklos pobūdis [teorija (T), pratybos (P)], savarankiška praktinė veikla (S)], mokymosi apimtys kreditais ir akademinėmis valandomis	Rekomenduojami tarptautiniai partneriai, galintys padėti kuriant / įgyvendinant programą
1.	<p>Socialinis ir emocinis ugdymas teorija ir praktika Socialinis ir emocinis ugdymas (toliau SEU) – vaiko visuminio ugdymo dalis, lygiavertė kognityvinių įgūdžių ugdymui. Socialinių ir emocinių įgūdžių raida prasideda nuo gimimo ir intensyviai vystosi iki 16-25 metų, tačiau dėl smegenų savybių kiekvienas asmuo gali išsiugdyti ir išmokti naujų įgūdžių, įpročių, nepriklausomai nuo amžiaus. Tai suteikia prasmę stiprinti pedagogų asmenines ir profesines kompetencijas, įgalinant juos ugdyti gyvenimui pasiruošusius mokinius. Klausimas, kaip tai bus daroma. Nuoseklus, švietimo sistemoje taikomas ugdymas, stiprina vaikų vykdomuosius įgūdžius, kuriuos sudaro kognityviniai ir socialiniai ir emociniai įgūdžiai, jie reikalingi mokymuisi ir asmens savybių atskleidimui ir sveiko, saugaus gyvenimo kūrimui. Kokybiškas švietimas, integruojantis socialinį ir emocinį ugdymą, turi galimybes padėti tvirtus sveikai raidai būtinus pagrindus.</p>	<p>3 kreditai [81 akad. val., iš kurių 24 akad. val. skiriama savarankiškai praktikai (S)]</p>	<p>https://www.nu.edu/degrees/teacher-education/programs/master-of-arts-in-social-emotional-learning/ (JAV) https://medicine.yale.edu/chldstudy/services/community-and-schools-programs/center-for-emotional-intelligence/ (JAV)</p>
1.1	<p>Socialinio ir emocinio ugdymo samprata Kriterijus SEU sampratą, kuris suprantamas, kaip procesas, kurio metu ugdomi įgūdžiai, reikalingi pažinti, įvardyti ir valdyti emocijas, skatinti rūpestingumą, įvairovės priėmimą, atsizvelgimą į kitus, mokomasi kurti teigiamus santykius, priimti atsakingus sprendimus ir efektyviai įveikti sudėtingas situacijas. SEU procesas, kuris įtraukia vaikus ir suaugusiuosius, nuosekliai, aktyviai, koncentruotai, aiškiai ugdant įgūdžius pasiekiami ugdymo(si) rezultatai suteikiantys galimybę pasiekti asmeninę ir profesinę sėkmę mokykloje ir gyvenime. Suaugusiojo vaidmuo ugdant socialinius ir emocinius įgūdžius. Socialiniai ir emociniai įgūdžiai kaip vykdomieji/funkciniai įgūdžiai ir jungtys su ES LifeComp modeliu. Kurso metu dalyviams turi būti sudarytos galimybės reflektuoti asmeninę socialinio ir emocinio ugdymo klasėje, mokykloje plėtojimo patirtį.</p>	<p>T – 3 P – 4 S – 1</p>	<p>https://catalog.uic.edu/gcat/colleges-schools/education/youth-dev/ (JAV) https://www.um.edu.mt/cres/ (Malta)</p>
1.2	<p>Emocinis raštingumas ir tikslų siekimas</p>	<p>T – 4</p>	

NACIONALINĖS PROGRAMOS BU GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ PROGRAMOS TURINIO ATRANKOS KRITERIJAI

	<p>Kriterijus apima emocijų atpažinimo, įvardijimo, raiškos ir valdymo gebėjimų raidą ir ugdymą, supratimą, kuriose situacijose būtina kreiptis pagalbos, emocinė parama ir psichologinė pagalba. Nerimo, streso atpažinimas ir įveikos būdai. Savo stiprybių ir silpnybių atpažinimą, tikslų išsikėlimą ir siekimą. Savo tapatumo (identiteto), bendražmogiškųjų ir asmeninių vertybių ugdymą, augimo mąstysenos, pozityvaus mąstymo ugdymas, adekvataus pasitikėjimo savimi formavimąsi. Asmeninio tobulėjimo, karjeros planavimas ir pažangos stebėjimą. Kurso metu dalyviams turi būti sudarytos galimybės reflektuoti ir tobulinti emocinius gebėjimus, stiprinant gebėjimą būti čia ir dabar, stebėti save ir reflektuoti.</p>	<p>P – 12 S – 8</p>	<p>Socialinio ir emocinio ugdymo srityje veikiančios NVO organizacijos</p>
1.3	<p>Santykiai ir bendradarbiavimas Kriterijus apima įtraukiojo elgesio įgūdžių raidą ir formavimą, orientuotą į įvairovės priėmimą ir pagarbą žmogaus teisėms, mokantis verbalinio ir neverbalinio bendravimo ir bendradarbiavimo įvairiose grupėse, nesmurtinio bendravimo, įvairovės pažinimo, priėmimą. Kriterijus taip pat apima advokatavimo gebėjimų, klausymo, konkretaus palaikymo ir paramos įgūdžių stiprinimą, konfliktų sprendimo, mediacijos gebėjimų stiprinimą, bendradarbiaujančių grupių kūrimą; auginančių ir kenksmingų santykių atpažinimą; objektyvumą, išankstinių nuostatų, stereotipų, diskriminacijos, egocentrizmo, etnocentrizmo atpažinimą, išvengimą ir socialinių normų poveikį santykiams, asmens gerovei, grupei ar bendruomenei. Kurso metu dalyviams turi būti sudarytos galimybės reflektuoti ir tobulinti asmeninius tarpusavio santykių kūrimo su mokiniais ir kolegomis gebėjimus, priimti įvairovę, gerbiant visų teises, praktikuoti nesmurtinį bendravimą, saugoti pagarbias ribas ir veiksmingai komunikuoti.</p>	<p>T – 2 P – 12 S – 8</p>	
1.4	<p>1.4. Sprendimų priėmimas ir asmeninių gebėjimų įgalinimas Kriterijus apima sprendimų priėmimo raidą ir strategijų taikymą įvairiose situacijose, sprendimų grįstų bendražmogiškosiomis vertybėmis priėmimas; alternatyvų vertinimas, taisyklių ir susitarimų kūrimo strategijų taikymas; lyderystę priimančius sprendimus ir prisiimančius atsakomybes artimiausioje aplinkoje, mokykloje, bendruomenėje, šalyje ir pasaulyje. Kurso metu dalyviams turi būti sudarytos galimybės reflektuoti ir tobulinti asmeninius ir kolektyvinius sprendimo priėmimo gebėjimus, analizuoti asmenines, socialines ir moralines atsakomybes ir kurti savo, kaip klasės, mokyklos bendruomenės, šalies piliečio perspektyvą.</p>	<p>T – 3 P – 17 S – 7</p>	
2.	<p>Sveikatos ir gyvybės saugojimas Sveikatos ir gyvybės saugojimui svarbios nuostatos ir įgūdžiai pradeda formuotis ankstyvoje vaikystėje. Sveikata – vertybė, kurios stiprinimui reikalingi praktiniai ir teoriniai įgūdžiai. Gebėjimas pasirūpinti savo ir kitų gyvybe, sveikata, sveikos gyvensenos nuostatų stiprinimas, palaiko visuomenės sveikatos stiprinimo tikslus ir kuria saugesnę ir sveikesnę bendruomenę ir visuomenę.</p>	<p>3 kreditai [81 akad. val., iš kurių 24 akad. val. val. skiriama savarankiškai praktikai (S)]</p>	

NACIONALINĖS PROGRAMOS BU GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ PROGRAMOS TURINIO ATRANKOS KRITERIJAI

<p>2.1</p>	<p>Pirmoji pagalba ir savirūpos įgūdžiai Kriterijus apima pirmosios pagalbos teikimo įgūdžių raidą ir ugdymą: situacijų atpažinimą kuriose asmuo gali pasirūpinti pats, o kuriose būtina kviesti pagalbą, pagalbos kvietimą, pagalbos sau ir kitiems suteikimas, gaivinimo algoritmą, pagalbą traumų metu, sutrikus kvėpavimui, apsinuodijimo atpažinimą ir pagalbą, anafilaksinio šoko, insulto ir infarkto atpažinimą ir pagalbą. Pagalba esat traukuliams ir kraujuojant, ištikus hipoglikeminei komai; savirūpos įgūdžiai esant sveikatos sutrikimams.</p>	<p>T – 6 P – 14 S – 8</p>	<p>https://www.globalfirstaidcentre.org/lt/first-aid-education-for-children/ (Prancūzija)</p> <p>https://redcross.lt/mokymai/ (Lietuva)</p> <p>Visuomenės sveikatos biurai</p>
<p>2.2</p>	<p>Lytiškumas, lytinė ir reprodukcinė sveikata Kriterijus apima kūno ir organų funkcijų pažinimą, brendimą, fiziologinius, emocinius pokyčius, lytinės ir reprodukcinės sveikatos saugojimą ir stiprinimą; higiena menstruacijos ir poliucijos metu, nėštumą, jo planavimą, nutrūkimą ir gimdymą; temas: saugūs lytiniai santykiai, socialiniai ir emociniai nėštumo aspektai, meilė ir lytinis potraukis, abipusiškumo principas lytinių santykių metu, ilgalaikių santykių planavimas, gydytojo pagalba priimat sprendimus dėl lytinių santykių ir padedant rūpintis lytine ir reprodukine sveikata.</p>	<p>T – 6 P – 3 S – 8</p>	<p>Socialinio ir emocinio ugdymo srityje veikiančios NVO organizacijos</p> <p>Visuomenės sveikatos biurai</p>
<p>2.3</p>	<p>Žmogaus sauga Kriterijus apima „saugus“ ir „saugus elgesys“ sampratą, aplinkų stebėjimą ir vertinimą, grėsmę keliančių medžiagų (radioaktyviųjų, cheminių, biologinių), prietaisų, ženklų, pavojaus signalų atpažinimą ir saugią reakciją, saugaus elgesio eismo sąlygomis ir evakuacijos įgūdžių formavimą, veikimą ekstremaliose situacijose, masinių nelaimių, teroro akto metu, padedant sau ir kitiems; išvykimo krepšelio paruošimą, gyvybės ir sveikatos saugojimą darbe.</p>	<p>T – 16 P – 12 S – 8</p>	<p>https://www.chapman.edu/faculty-staff/environmental/education.aspx (JAV)</p> <p>https://ugm.lrv.lt/lt/mokymai/civiline-sauga (Lietuva)</p>
<p>3.</p>	<p>Krizių prevencija Žmogus gyvenime gimsta ir auga aplinkoje, kuri daro įtaką visoms gyvenimo sritims ypač asmens ir bendruomenės gerovei. Augant ir vystantis, net ir esant labai palankioms raidai sąlygoms, gali atsirasti sąlygos, įvykiai, nulemiantys krizių atsiradimą. Kai kurių krizių galima išvengti ugdant svarbius įgūdžius, suteikus laiku ir tinkamai žinias, kai kurių krizių, lemiančių asmens gerovę, tokių, kai genetiškai paveldimos ligos, nuo asmens nepriklausiančios sąlygos, pakeisi asmuo negali, tačiau gali išmokti priimti sveikatai ir gyvybei palankius sprendimus.</p>	<p>2 kreditai [54 akad. val., iš kurių 16 akad. val. skiriama savarankiškai praktikai (S)]</p>	<p>Visuomenės sveikatos biurai Socialinio ir emocinio ugdymo, prevencijos srityje veikiančios NVO organizacijos</p>

NACIONALINĖS PROGRAMOS BU GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ PROGRAMOS TURINIO ATRANKOS KRITERIJAI

<p>3.1</p>	<p>Ligos ir jų prevencija Kriterijus apima sveikatos saugojimo ir atsakomybės už savo sveikatą prisiėmimo sampratą; fizinius ir emocinius žmogaus poreikius; sveikatos saugojimo plano sudarymą, sveikos gyvensenos įpročių įtaką sveikatai, vaistų vartojimą, švaros, higienos įpročių svarbą ligų prevencijai, higienos prekių pasirinkimą, savisaugą viruso plitimo metu, regos, klausos saugojimą, emocinės sveikatos svarbą ligų prevencijai; sveikatos sutrikimo/ų atpažinimą, kraujo apytakos sistemos sutrikimus, lėtinių ligų kilmę ir galimą/negalimą jų prevenciją; lytiškai plintančias ligas ir prevenciją; stigmati, mitai ir jų poveikį sveikatos priežiūrai; aplinkos daromą įtaką sveikatai.</p>	<p>T – 7 P – 3 S – 6</p>	<p>https://www.cdc.gov/healthy-youth/health-education/index.htm</p> <p>Visuomenės sveikatos biurai</p> <p>Socialinio ir emocinio ugdymo, prevencijos srityje veikiančios NVO organizacijos</p>
<p>3.2</p>	<p>Priklausomybės ligos ir prevencija Kriterijus apima temas: priklausomybės atsiradimo raida, įpročiai galintys perraugti į priklausomybę, vidiniai ir išoriniai veiksniai formuojantys priklausomybę, vidinės ir išorinės prevencijos sąlygos; atsparumo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ugdymas (efektyvūs metodai ir nuostatų keitimas); aplinkos ir priklausomybės santykis, psichoaktyviųjų medžiagų spektras ir poveikis asmeniui, artimiesiems ir visuomenei, pagalbos sergantiems priklausomybės ligomis sistemos, bendruomenės paslaugos; vidinio ir išorinio teigiamo ir neigiamo spaudimo atpažinimas ir reagavimas (atsparumo įgūdžiai).</p>	<p>T – 6 P – 8 S – 6</p>	<p>https://www.institut-utrip.si/?fbclid=IwAR3kQV4nPKy512hzAYZXY8oZBDkU4icMFBVwGasp1hAcqIWb5PwXaR5F8yc (Slovėnija)</p> <p>Visuomenės sveikatos biurai</p> <p>Socialinio ir emocinio ugdymo, prevencijos srityje veikiančios NVO organizacijos</p>
<p>3.3</p>	<p>Smurto ir nusikalstamumo prevencija Kriterijus apima temas: smurto rūšys (fizinis, psichologinis, seksualinis, ekonominis, ir nepriežiūra), atpažinimas, pagalba, įgūdžių reikalingų išvengti ar reaguoti ugdymas; pagalbos sistemos; patyčių, gąsdinimo, priekabiavimo, mobingo, neapykantos kalbos atpažinimas efektyvios prevencijos ir advokatavimas; smurtas kaip nusikalstama veika; artumo ribų, „gerų“ ir „blogų“ paslapčių atpažinimas ir įvardijimas, atsparumo, tvitabūdiškumo ugdymas, mokymasis „skaityti“ ir „išpakuoti“ žinutes; saugus elgesys internete, reagavimas ir pranešimas; nusikalstamos veiklos požymių atpažinimas ir reagavimas.</p>	<p>T – 4 P – 10 S – 4</p>	<p>Socialinio ir emocinio ugdymo, prevencijos srityje veikiančios NVO organizacijos</p>

NACIONALINĖS PROGRAMOS BU GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ PROGRAMOS TURINIO ATRANKOS KRITERIJAI

4.	<p>Pamokos dizainas Pamokos planavimas kuriant įtraukimą mokymosi aplinką, parenkant mokymo metodus, sukuriant mokymui(si) saugumą – ne mažiau svarbus elementas nei aktualus mokiniams turinys. Nesubalansuotas metodų, turinio ir kuriamo tarpusavio santykio derinimas pamokoje gali nuvilti tiek patį mokytoją, tiek mokinius ir ilgainiui demotyvuos dalyvauti pamokose. Tad, kad taip neatsitiktų – pamokos dizainas (koks parinktas turinys ir priemonės, pamokos dalys, metodai, kuriamas pamokoje santykis) tampa itin svarbus BU <i>Gyvenimo įgūdžių</i> programos elementas.</p>	<p>2 kreditai [54 akad. val., iš kurių 16 akad. val. skiriama savarankiškai praktikai (S)]</p>	
4.1.	<p>Saugios mokymosi aplinkos kūrimas Kriterijus apima saugios mokymo(si) aplinkos kūrimą. Kuriamą aplinką turi būti įtraukti, išsakyti aiškūs ir pamatuoti mokymosi ir elgesio lūkesčiai, jautri traumoms klasė, susitarta dėl elgesio skatinančių kurti ir išlaikyti palankius tarpusavio santykius taisyklių/susitarimų. Probleminio elgesio keitimas ir pozityvaus elgesio palaikymas. Klasės baldų išdėstymas orientuotas į specialiųjų poreikių turinčius vaikus, bendradarbiavimo skatinimą ir individualų darbą. Aplinkos elementų skatinančių įsitraukus dalyvauti pamokoje parinkimas.</p>	<p>T – 2 P – 4 S – 2</p>	<p>https://www.nu.edu/degrees/teacher-education/programs/master-of-arts-in-social-emotional-learning/ (JAV)</p>
4.2	<p>Pamokos planavimas ir didaktika Kriterijus apima metų veiklos plano sudarymą, pamokos planavimą ir metodų parinkimą, metodų ir socialinės sąveikos vertinimą. Pamokos turinio nagrinėjimas organizuojamas dalimis: temos atskleidimas, analizė, praktikavimasis klasėje ir pritaikymas kituose kontekstuose ir aplinkose (pvz., įgūdžio pritaikymas namuose). Pamokos organizavimui taikomi nuoseklumo, aktyvumo, koncentruotumo, aiškumo principai. Pastoliavimas / algoritmiškumas įgūdžių ugdyme. Padedantys mokyti(s) ir stiprinantys socialinius ir emocinius įgūdžius mokymo metodai. Bendradarbiavimas planuojant turinio įgyvendinimą su bendruomenėje teikiančiomis paslaugas organizacijomis. Neuroedukologija.</p>	<p>T – 3 P – 5 S – 4</p>	<p>https://www.iberdrola.com/talent/international-graduate-program (Anglija)</p>
4.3	<p>Vertinimas GĮ pamokose ir stebėseną Kriterijus apima ugdymo(si) pažangos stebėjimo instrumentų kūrimą ir naudojimą. Mokslo metų eigoje klasėje taikomi įvairūs pažangos stebėjimo instrumentai (diagnostinis, formuojamasis, apibendrinamasis). Pažangos stebėjimo instrumento tikslas, kūrimas, taikymas, analizė ir apibendrinimas. Ugdančio grįžtamojo ryšio teikimas mokiniui/-iams, mokyklos bendruomenės nariams, šeimai. Pasiekimų aplankas ir jo turinys. Vertinimo instrumentų parinkimo etikos normos.</p>	<p>T – 3 P – 6 S – 7</p>	<p>https://www.nu.edu/degrees/teacher-education/programs/master-of-arts-in-social-emotional-learning/ (JAV)</p>
4.4	<p>Socialinio, emocinio ir prevencinių programų panaudojimas GĮ pamokose</p>	<p>T – 3 P – 12</p>	<p>Lietuvos ugdymo įstaigose diegiamų socialinio,</p>

NACIONALINĖS PROGRAMOS BU GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ PROGRAMOS TURINIO ATRANKOS KRITERIJAI

	Kriterijus apima socialinių, emocinių ir prevencijos programų, įgyvendinamų įvairaus tipo ugdymo institucijose, turinio analizę ir pritaikymą BU <i>Gyvenimo įgūdžių</i> ugdymo pamokų organizavimui. Socialinio, emocinio ugdymo, prevencinių programų įvairovė (tikslas, ugdymo uždaviniai, apimtys ir galimybės).	S – 3	emocinio ir prevencijos programų administratoriai ²
--	--	-------	--

---

² <https://smsm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/smm-svietimas/patyciu-ir-smurto-prevencija1/prevencines-programos?lang=lt>

Gairės programos įgyvendinimo procesui ir praktinėms veikloms

BU *Gyvenimo įgūdžių* programa mokykloje – nauja, kaip bendrojo ugdymo programa, tačiau nėra nauja turinio integravimo į ugdymo procesą, aprėptimi. Šios programos ištakos – prevencinių, socialinio ir emocinio ugdymo programų atsiradimas mokyklose, gyvenimo įgūdžių, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos, Sveikatos, lytiškumo ir rengimo šeimai integruojamosios programos, Žmogaus saugos dalyko atskiros pamokos arba minėtų programų integruojamas turinys. Daugiau nei 20 metų mokyklose kaupiama patirtis, kompetencijos prevencijos tikslų įgyvendinimui, sveikos gyvensenos nuostatų, socialinių ir emocinių gebėjimų stiprinimui. Tad pradėdant BU *Gyvenimo įgūdžių* programos pamokas mokyklos atliks sukauptų patirčių, kompetencijų ir priemonių analizę.

Planuojant Nacionalinės kvalifikacijos kėlimo programą svarbu atsižvelgti į mokymuose dalyvaujančių pedagogų turimas žinias ir kompetencijas, todėl rengiant jas itin svarbus – aiškus programos dalių detalizavimas, tikslų ir uždavinių apibrėžimas, temai valandų paskirstymas, kad pedagogai galėtų įsivertinti realius mokymosi ir tobulinimosi programoje poreikius ir suformuluoti asmeninius tobulinimosi uždavinius.

Planuojant kursą būtina numatyti jau anksčiau įgytų kompetencijų pripažinimo/užskaitymo sistemą.

Rengiant programą rekomenduojama laikytis principų:

Programos vertybinės nuostatos ugdomos kompetencijos. Nacionalinės kvalifikacijos kėlimo programos turinys turi nuosekliai sietis su BU *Gyvenimo įgūdžių* programos pagalba ugdomomis kompetencijomis: pažintine, socialine, emocijine ir sveikos gyvensenos, pilietiškumo, komunikacine, kultūrine, kūrybiškumo, skaitmenine, UTA gairėse siekiamomis ugdyti vertybėmis – demokratija, empatija, orumas, atsakomybė, pasitikėjimas, bei ugdomomis programoje bendražmogiškosiomis vertybėmis: pagarba sau ir kitiems, pagalba, geranoriškumas, drąsa, sąžiningumas, sveika gyvensena, bendruomeniškumas, savidrausmė.

Socialinė partnerystė. Lietuvoje susikūrė ir veikia ne viena organizacija, kuri yra sukaupusi specifines konkrečiai temai plėtoti kompetencijas. Programos rengėjams rekomenduojama įvairiuose programos rengimo ir realizavimo etapuose pasitelkti socialinius partnerius (valstybines ir NVO), kurie galėtų pasiūlyti geriausias savo kompetencijas ir įrankius programos įgyvendinimui tiek, pedagogų tobulinimo(si) metu, sprendžiant kurso organizavimo logistikos ar turinio išplėtojimo iššūkius, tiek įgyvendinant BU *Gyvenimo įgūdžių* programą praktikoje.

Integralumas. Teorinės programos dalys derinamos su praktikumais ir savarankiško mokymosi (praktikos) realioje aplinkoje dalimis.

Moksliskumas. BU *Gyvenimo įgūdžių* programos turinys parengtas remiantis vaiko socialinės, emocinės, kognityvinės raidos aprašu, tačiau temos (išskyrus pirmąją pagalbą ir žmogaus saugą) yra artimos etikos filosofijai ar psichologijai. Atkreiptinas dėmesys, kad BU *Gyvenimo įgūdžių* programa – nėra dubliuojanti dorinio ugdymo ar psichologijos kurso programą. Visas pateikiamas turinys turi būti grįstas mokslu, padedančiu eliminuoti išankstines nuostatas ir įsitikinimus.

Tobulinimosi kurso organizavimas:

- Kvalifikacijos tobulinimo kurso teorinės ir praktinės veiklos turi atspindėti darbą klasėje ir vykti modeliavimo, demonstravimo būdu, pasitelkiant aktyvius mokymo metodus.
- Kvalifikacijos tobulinimo turinys turi sudaryti galimybes pasitelkti dalyviams asmeninę ir mokinių patirtį.
- Kvalifikacijos kėlimo sėkmei ypatingas dėmesys turi būti skiriamas refleksijai ir formuojamam vertinimui, kuris stiprintų kurso dalyvių kompetencijas taikant refleksiją, kaip formuojamojo vertinimo sudėtinę dalį, klasėje. Pavyzdžiui, skatinti kursų dalyvį atsakyti į klausimus sau, aptarti su kolega ir pasidalyti mintimis ir atsakymais su visa grupe: kas?, kas iš to?, kas toliau?
- Visos programos praktikumų dalys turi integruoti realių pamokų kūrimo ir išbadymo modelį taikant pastoliavimo/algoritmo schemą: lektorius daro/kurso dalyviai daro kartu, daro vieni stebint lektoriui, daro savarankiškai/gauna ugdantį grįžtamąjį ryšį.
- Teorinis kursas gali vykti nuotoliu, tačiau turi būti derinamas su aktyviu dalyvių įsitraukimu į diskusijų grupes ir refleksiją. Nuotolinis mokymas taip pat turi modeliuoti kokybišką, įtraukų į mokymo(si) procesą, mokytojo nuotolinio darbo modelį.
- Praktikumai turi vykti ne didesnėse ir ne mažesnėse nei 24 – 32 asmenų grupėse, taip modeliuojant darbą klasėje.

Naudoti ir rekomenduojami šaltiniai:

Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugsėjo 30 d. Nr. V-1541 įsakymas „Dėl priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“, 1 priedas „Kompetencijų raidos aprašas“ ir 48 priedas „Gyvenimo įgūdžių BP“.

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalact/06c1f24040b711edbc04912defe897d>

Dawson, P., & Guare, R. Executive Skills in Children and Adolescent: A Practical Guide to Assessment and Intervention (2th ed.). New York: The Guilford Press, 2010.

Durlak J.A., Domitrovich C. E., Weissberg P.P. & Gullotta P. P. Handbook of Social and Emotional Learning. Research and Practoce. New York: The Guilford Press, 2015.

Metodinis rinkinys. Socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymui ir vertinimui mokyklose. Erasmus K3 projekto „Mokymosi būti: Socialinių, emocinių ir sveikos gyvensenos įgūdžių vertinimo praktikos bei metodikų plėtojimas švietimo sistemose“, 2018.

Sala, A., Punie, Y., Garkov, V. and Cabrera Giraldez, M., LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence, EUR 30246 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020.

CDS. Centers for Disease Control and Prevention. <https://www.cdc.gov/>

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women, Global guidance on addressing school-related gender-based violence. UNESCO, 2016.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246651?posInSet=16&queryId=N-EXPLORE-f3ecd928-4850-bec8-a228252ec208>